

Posudek oponenta

Fakulta: Lékařská fakulta v Hradci Králové, Univerzita Karlova v Praze
Kandidát: Mgr. Markéta Moravcová, doktorský stud. program Hygiena, preventivní lékařství
Název práce: Hodnocení kvality života žen po menopauze
Oponent: doc. PhDr. Bohumil Koukola, CSc.

Předložená disertační práce Mgr. Markéty Moravcové je zaměřena na aktuální téma – na kvalitu života jedince, především na hodnocení kvality života žen po menopauze.

I když je problematika menopauzy v odborné medicínské literatuře popsána, jak z hlediska etiologie, symptomatologie, diagnostiky i doporučených vyšetření před nasazením hormonální substituční terapie, která je v klinické praxi plně v kompetenci lékaře gynekologa, vlivu tohoto období na psychosociální pohodu ženy, její prožívání i kvalitu jejího života, není u nás, na rozdíl od situace ve vyspělých státech věnována patřičná pozornost. Podle účelu využití se v zahraničí pro hodnocení kvality života žen po menopauze používají nástroje (instrumenty, metody), které varíují od jednoduchých screeningových (11 položek) až po nástroje výzkumné, které nejsou použitelné v běžné klinické praxi (48 položek).

Také porodní asistentky se podílejí na diagnostice symptomů souvisejících s menopauzou ať už při odběru anamnestických údajů, sledování fyziologických funkcí, zhodnocení stavu ženy, tak i při edukaci. Hodnocení aktuálního stavu, odběr anamnézy atd. úzce souvisí i s posouzením kvality života žen. Bohužel, pro hodnocení kvality života žen po menopauze nemáme k dispozici české standardizované hodnotící nástroje, které by mohly např. administrovat porodní asistentky jako součást klinického vyšetření v gynekologické ambulanci a získanými výsledky tak přispět k širšímu – holistickému přístupu nejen v diagnostice a terapii, ale i v oblasti edukace, poradenství v oblasti životním stylu, výživě, pohybové aktivitě, preventivních opatřeních, kvalitě života apod.

Disertační práce je strukturovaná do dvou částí, na část teoretickou a empirickou. Hlavním cílem práce v teoretické rovině je popsat období související s menopauzou, charakterizovat kvalitu života žen v tomto období, popsat metody jejího hodnocení a podat přehled hodnotících nástrojů kvality života žen po menopauze. Cílem práce v empirické rovině je vytvoření české standardizované verze dvou zahraničních dotazníků pro hodnocení HRQL (Health Related Quality of Life) u žen po menopauze – Menopause Rating Scale (MRS) a Utian Quality of Life Scale (UQOL) a posouzení využitelnosti, těchto instrumentů jako metod

hodnocení HRQL žen po menopauze pro rutinní využití v klinické praxi a to jak z pohledu vybraných respondentek, tak i z pohledu lékařů gynekologů a porodních asistentek. Standardizované české verze dotazníku MRS a UQOL ověřovala autorka disertační práce na vybraném vzorku postmenopauzálních žen a vytvořila elektronickou formu instrumentu MRS, která, jak uvádí autorka...*může být oproti metodě „tužka-papír“ v některých aspektech výhodnější jak pro ženy, tak i pro zdravotníky.* Studie byla provedena celkem na sedmi českých klinických pracovištích zabývajících se diagnostikou a léčbou symptomatologie související s menopauzou.

Předložená doktorská disertační práce má od počátku zřetelně stanovenou koncepci, strukturu a jasně definované cíle. Jednotlivé její kapitoly i podkapitoly na sebe logicky navazují. Metodologicky i statisticky je práce kvalitní. Závěry, praktické výstupy i využití uvedených standardizovaných instrumentů jako součást klinických vyšetření v české gynekologické praxi jsou největší devizou předložené práce Mgr. Markéty Moravcové. Práce je zajímavá, čtivá, precizní, pro klinickou praxi žádoucí i potřebná, protože rozšiřuje a zaměřuje komplexní péči žen po menopauze na možnost zjištění (změření) subjektivní pohody i kvality života. Po formální stránce je práce bez chyb. Stanovené cíle byly splněny.

Jako klinický psycholog s dvacetiletou praxí v psychodiagnostice a v psychosomaticky orientované psychoterapii jak v ambulantním tak i v nemocničním prostředí oceňuji zejména následující přednosti disertační práce.

Přednosti práce

1. **Volba aktuálního tématu.** Autorka se ve své práci pokusila o určitou syntézu dosavadních poznatků souvisejících s problematikou menopauzy v důsledku estrogenního deficitu s důrazem na komplexní přístup zaměřený na psychosociální pohodu ženy, její prožívání i hodnocení kvality jejího života v tomto období.
2. **Kritičnost přístupu.** Shromážděný materiál nepředkládá autorka mechanicky, nezúčastněně, ale snaží se identifikovat přednosti i meze nových přístupů a poznatků. Její závěry a shrnutí jsou realistické, nenechává se strhnout povrchními pohledy.
3. **Šíře záběru.** V rámci zvoleného tématu se autorka pohybuje v řadě tematických polí a ve většině z nich je znát, že je výborně obeznámena s hlavními vývojovými trendy i paradigmaty v dané oblasti ve světovém kontextu (89% zahraničních zdrojů v seznamu literatury). Tento bohatý seznam zahraniční i domácí literatury vztahující se k problematice

hodnocení kvality života žen po menopauze tak mj. nabízí široký výběr informačních zdrojů, který po prostudování poskytuje hlubší proniknutí do dané problematiky.

4. **Zkušenosti s teoretickým a empirickým výzkumem.** Autorka se neomezuje jen na shrnutí a komentování literárních údajů, ale prokazuje, že disponuje příslušnými metodologickými kompetencemi.
5. **Standardizace vybraných metod.** V české gynekologické praxi se v rámci klinických vyšetření doposud žádný standardizovaný dotazník pro ženy v období ovlivněném menopauzou plošně nepoužíval. Vytvoření, posouzení i ověření využitelnosti české standardizované verze dvou zahraničních dotazníků pro hodnocení HRQL u žen po menopauze (MRS a UQOL) toto použití umožňuje. Velice oceňuji zhotovení elektronické formy dotazníku MRS, která je pro využití v klinické praxi oproti metodě „tužka-papír“ výhodnější jak pro ženy, tak i pro zdravotníky.
6. **Praktické využití výsledků disertační práce v klimakterické medicíně.** Rozšíření komplexní zdravotní péče o ženy po menopauze s možností měření změn v oblasti psychosomato-sociální a sledování účinků aplikované léčby i hodnocení (změření, posouzení) kvality života konkrétních žen. Distribuce a administrace standardizovaných dotazníků porodními asistentkami jako součást vyšetření v gynekologické ambulanci – zpreciznění a včasná diagnostika biopsychosociální symptomatologie menopauzy i kontroly efektu komplexní léčby.
7. **Jazyková a formální stránka práce.** Na rozdíl od „suchého“, nezáživného podání některých autorů prokazuje Mgr. Markéta Moravcová, že se dobře orientuje v dané problematice a dokáže i o odborném tématu psát s nadšením, živě, zajímavě, a že ovládá bohatost českého jazyka.

Drobné nedostatky práce

1. Malý počet respondentek při ověřování instrumentů doplňujícími metodami.
2. Relativně homogenní výběrový soubor respondentek mající již předchozí zkušenost s určitým screeningem, což mohlo ovlivnit sebezposuzování symptomů estrogenního deficitu.
3. Přesto, že byla provedena česká standardizace dotazníků UQOL a MRS i elektronická forma posledně uvedeného instrumentu, pro převedení výsledků na vážené skóry nejsou zatím vypracovány obecně platné normy.

Uvedené limity (drobné nedostatky) však považuji za „drobné“ a navíc přesahující rámec disertační práce i okruh stanovených cílů. Spíše je to otázka do diskuze v rámci obhajoby a budoucích výzkumných vizí.

Přehledové tabulkové posouzení a klasifikace disertační práce:

1. Rozsah práce

1.1. Počet stran (bez příloh)	148
1.2. Počet stran příloh	29 (včetně souhlasů autorů zahraničních standardizovaných verzí ověřovaných instrumentů MRS a UQOL i jejich českých standardizovaných verzí)
1.3. Počet titulů uvedených v seznamu literatury	130 (z toho 89, tj. 68,5% zahraničních)

		1	2	3	4
2. Formální a jazykové požadavky	2.1. Jazyková úroveň (pravopis, stylistika, práce s odborným jazykem)	X			
	2.2. Práce s odbornou literaturou a prameny (citace, dodržení normy ČSN, teoretické zázemí autora)	X			
	2.3. Úroveň formálního zpracování (členění práce, průvodní a poznámkový aparát, přílohy, grafika)	X			
3. Metodologie práce	3.1. Postup je vhodný pro řešení problému	X			
	3.2. Využití empirických výzkumných metod *		X		
	3.3. Zdůvodnění výběru výzkumných postupů	X			
	3.4. Správnost použití metody analýzy	X			
	3.5. Úroveň prezentace výsledků výzkumné části	X			
	3.6. Přiměřenost a srozumitelnost formulace závěrů výzkumu (posouzení hypotéz *)	X			
4. Obsahová stránka a přínos práce	4.1. Splnění cílů práce	X			
	4.2. Vyváženost teoretické a praktické části, struktura a návaznost jednotlivých kapitol a subkapitol)	X			
	4.3. Dosažené výsledky, odborný přínos a využitelnost práce v praxi		X		
	4.4. Prezentace závěrů	X			

Bodová škála splnění kritérií: 1 - vzorné, 2 - s drobnými nedostatky, 3 - průměrné, 4 - nevyhovující nebo chybné. Pozn. * - u empirických prací

5. Otázky oponenta práce k diskuzi při obhajobě

Otázky k teoretické části práce:

- a) O období života ženy spojeném s menopauzou se často hovoří jako o období

- trojnásobné transformace. Co je obsahem této transformace?
- b) Proč životní styl konkrétní ženy, její postoje i compliance s poskytovanou zdravotní péčí ovlivňují intenzitu symptomů estrogenního deficitu?
  - c) Stručně objasněte pojem „kvalita života související se zdravím (HRQL)“ i důležitost zjišťování její úrovně zejména u žen po menopauze.

K praktické části:

- a) V čem spatřujete hlavní praktický dopad výsledků z Vaší disertační práce?
- b) Budou vytvořeny české normy pro vyhodnocení výsledků z vybraných metod hodnocení HRQL u žen po menopauze?
- c) Plánujete další navazující výzkum zaměřený na hodnocení kvality života u konkrétních menopauzálních žen s využitím českých standardizovaných verzí dotazníků MRS nebo UQOL?

6. Celkové hodnocení oponenta práce

Disertační doktorská práce je zaměřena na velmi aktuální téma, na hodnocení kvality života žen po menopauze. Mgr. Markéta Moravcová jasně a čtivě objasnila základní teoretické zdroje vybraného tématu. Teoretická část práce se stala autorce východiskem pro část empirickou – vytvoření a posouzení využitelnosti české standardizované verze dvou zahraničních dotazníků, metod pro hodnocení HRQL(Health Related Quality of Life) u žen po menopauze – Menopause Rating Scale (MRS) a Utian Quality of Life Scale (UQOL). Výběr metod i soubor respondentek jsou zřetelně argumentovány. Výsledky i jejich interpretace jsou korektně zodpovězeny. Stanovené cíle byly splněny.

Kandidátka zvládla teoretickou i výzkumnou část své práce na výbornou. Prokázala profesní úroveň v práci s tuzemskou i zahraniční literaturou vztahující se k vybranému tématu práce. Obzvláště pozitivně hodnotím empirickou část práce, metodologii i analyticko-syntetický přístup k výstupům, který je podřízen nosnému tématu. Hodnocená disertační práce nejenže splňuje požadavky standardně kladené na tento druh práce v daném oboru, ale svým záběrem ji překračuje.

Doporučení práce k obhajobě

doporučuji

Datum: 8. 8. 2014

Podpis: doc. PhDr. Bohumil Koukola, CSc., v.r.

